

LA MARETA
=====

DELS
=====

PORCS
=====

Les llogarrenques, alarmades, tancaven les portes. Pel camí d'Héricourt un destacament militar acabava d'entrar a Etobon. La tropa s'havia aturat davant de l'atrotinada casa consistorial.

La Simona, en comptes de tancar la casa es posà a cridar:

- Pare, són els nostres!

Corria devers els soldats.

- Són els nostres, Anselm, repetia a crits l'alcaldesa.

Totes les portes s'esbatanaven. La gent eixia al carrer.

- Són els nostres!

- Són els nostres!

La Simona ja parlava amb el cap de la tropa, el tinent La Motte, jove, barbamec. La llogarrenca li estrenyia la mà.

- Ben vingut!

Es girava devers els soldats.

- Ben vinguts!

- On és el senyor alcalde? preguntava l'oficialet.

- Aquí el teniu.

Venia l'Anselm Saunier, pare de la Simona.

Els dos homes s'estrenyien les mans.

- Gràcies a Déu, ja sou aquí, deia en Saunier. I es passava una mà pels ulls per a dissimular les llàgrimes.

- Sí, féu l'oficial amb una certa petulància. Ja els hem fet fora.

S'havia format un gran rotlle de dones i de criatures, el tinent i l'alcalde, al mig. La mainada esguardava els soldats amb la boca oberta. Els soldats els acaraven les galtes i els cabells i somreien. Eren soldats francesos davant dels quals hom gosa moure's i parlar. Soldats que no deporten ni afusellen, soldats amb entranyes i cor, no perillosos autòmats. L'uniforme que duïen era vell, esfilagarsat amb grans genolleres i algun estrip. Ací, una taca, allà un botó arrancat.

El tinent esguardava amb sorpresa i tristor aquell lamentable ramat de dones i de criatures endolades. S'adreçava a Saunier:

- Sou l'únic home supervivent del poble?

- Som dos, tinent. Veus ací l'altre.

Pierre Gray arribava ranquejant. Va oïr les paraules de l'alcalde.

- Sí, senyor oficial, som els dos únics supervivents.

Rhut Albran, una de les dones del grup, explicà:

- Els van afusellar a tots per a venjar la mort d'un coronel que ni tant sols havien vist.

La Rhut parlava amb rancunia com si acusés el tinent de la tragèdia. I ell, inexplicablement, començava també a sentir-se'n més o menys culpable. Els seus ulls d'un blau clar havien restats

clavats en el rostre de la camperola.

- També us van afusellar el marit?

- El marit i el fill. El noi només tenia setze anys.

Llavors devia ésser encara ben jove. Ara però ja semblava una vella. El tinent n'apartà l'esguard. El fixà en l'Anselm.

- I a vosaltres?

- A nosaltres, l'únic fill i el promès de la noia.

En dir això es mirava la filla. L'oficial també hi girà la mirada. Ella aclarí:

- Estavem per maridar-nos.

- L'armistici es signarà qualsevol dia, va fer el tinent.

Llavors...

- Per a ells no hi haurà armistici, va tallar la Rhut. Saunier digué conciliant.

- Hem perdut els que més estimavem però gràcies al seu sacrifici hem retrobat la llibertat.

- Per a ells no hi haurà llibertat, s'obstinava la Rhut.

- Ara podrem parlar la nostra llengua, flamejar la nostra bandera, pregar al nostre Déu.

- La mareta dels porcs ja no prega a cap Déu.

- Qui és La mareta dels porcs? inquiria l'oficial.

- És la viuda d'un resistent a qui els alemanys van afusellar tres fills, explicà la Simona.

- El mateix dia, a la mateixa hora, en el mateix pilot, acabà d'aclarir la Rhut.

- D'aleshores ençà no s'ha rentat ni s'ha pentinat ni sortit de casa.

- No es muda mai la roba.
- Viu tancada en el seu catau.
- No vol veure ningú.
- Tira qualsevol atuell al cap d'aquell que se li acosta.
- Només es fa amb els porcs.
- Com si fossin fills seus.
- Sovint els tracta d'excel·lències.
- Els dóna noms de sants.
- Per això li diem La mareta dels Porcs, resumia Saunier després d'haver deixat parlar les dones.

Mitja hora abans, el tinent La Motte, es considerava quasi un heroi. Havia pres part a una o dues batalles. Era ferit de guerra i condecorat. Davant d'aquella tragèdia l'orgull se li havia abaixat als talons.

- Com se diu aquesta pobra dona?
- Sofia Autrey.
- Voldria estrenyer-li la mà.

Saunier dubtà un moment, després:

- Com el senyor oficial vulgui.

Els dos homes es posaren en camí. Lentament, les llogarrenques i els soldats els seguien.

En arribar davant la porta de Sofia Autrey en Saunier els demanà que restessin fora.

Ell i el tinent, acompanyats per la Rhut i la Simona van empenyer la porta i van entrar.

Dins la casa tot era fosca i tuf de fum.

- Sofia! Sofia! cridava la Simona.

- Deu ser al pati, féu la Rhut.

Al fons de tot es veia un rectangle de claror; els servia de guia.

Sofia Autrey era al pati asseguda en una cadira mitjana prop d'un foc de llenya, la mirada fixa en les flames damunt les quals hi havia un trespeus. El trespeus sostenia un perol fumat. Un núvol de vapor el coronava i una fetor de cols i cansalada ràcia bullides, en sortia.

En veure els estrangers la Sofia es va posar dreta d'un salt, l'esguard colèric fixe en l'home vestit d'uniforme, el culleró de fusta en l'aire, menaçant.

- Fora d'aquí, malvats!

Anselm se li acostà i, suament li posà una mà damunt l'espatlla.

- Vejam, Sofia.

La dona es féu enrera sense apartar l'esguard del militar.

- Què vol aquest home?

- És un amic, explicà Saunier, ens ha portat grans noves.

El rostre de la Sofia es transfigurà. Quasi somreia i la seva mirada reflectia l'esperança.

- Noves d'ells?

Tots callaven i el rostre del tinent semblava encara més aclaparat.

- Excel.lència, torneu-me els meus fills. Són innocents.

La Motte no sabia què fer. Cercava unes paraules que no tro

bava, que, probablement no existien.

La Sofia esclatà colèrica.

- Fora d'aquí, estaquirots!

- Ja ens n'anem, va dir l'oficial.

Allargava la mà a La mareta dels Porcs. Però aquesta no la hi prengué.

- Fora, he dit!

La Motte no havia entetirat la mà. La mantenia estesa devers la Sofia. Se sentia com avergonyit d'ésser jove, de romandre sa i estalvi.

Tot de sobte recordà que duia penjada a la guerrera una condecoració. Se'n va desprendre d'un sol gest, s'acostà a La mareta dels Porcs, la hi va enganxar al vestit.

- Us la mereixeu més que no pas jo.

Agafà la Sofia per les espatlles, la besà al rostre dos cops, un a cada galta.

Tot seguit fugí d'aquella casa, s'acomiadà dels llogarrencs. Abandonava el poble seguit dels seus soldats.

- S'ha begut el seny, exclamava la Rhut, donar la condecoració a la Sofia!

- Ara se la carregarà i de valent, opinava la Simona. Una condecoració de guerra es sagrada.

- Pobre vailet, marmolava Saunier, la vista de la Sofia ^{l'}ha trasvalsat.

Cada un s'entornava a la seva feina sense poder alegrar-se d'haver estat alliberat. Només pensaven en l'alegria que haurien

tingut els afusellats i en les paraules que haurien dit...

En l'endemig, la Sofia atiava el foc, remenava el perol amb el cullerot de fusta.

Els porcs marranejaven en la porcellera. La Sofia els cridà:

- Ara vinc, excel·lències.

Va prendre una cullerada de gasofia, la va tastar.

- Rellamp, com crema!

L'havia escopit i tornava a adreçar-se als porcs.

- Paciència, senyors, paciència.

Es serví una escudella plena de perolada.

- Amb permís de vostres senyories em serveixo primer.

Va buidar el perol en un cossi. El va dur a la porcellera.

Amb grunyits i rones d'impaciència els porcs s'hi van precipitar.

En escometre el cossi del menjar s'escaldaven el morro, esbufegaven i grunyien.

La Sofia reia:

- Calma, calma, excel·lències.

Ella també menava cassussa. Va seure en la cadira mitjana al mig del pati. Menjava a grans cullerades, allargant molt els llavis i bufant.

Després d'haver escurat l'escudella, aclucà els ulls i s'abaltí. Començava a fer caparrades. Roncava amb la boca oberta i un fil de saliva li regalimava fins el pit.

Un contacte rígid i fred la va despertar tot de sobte. Què era allò? S'ho havia arreballat de la pitrera: la condecoració del militar! Se l'acostava als ulls, llegia amb penes i treballs: "La pàtria agraïda..." Esclafí una gran riallada.

- Senyora Pàtria, no hi ha de què.

S'atancà a la porcellera, s'inclinà damunt la porteta oberta.

- Excel·lències, jo sóc la pàtria. Honor a vosaltres heroïcs porcells fills predilectes del país.

Llençà la condecoració als porcs.

- No us beso a les dues galtes perquè em fan mal els ronyons.

I esclatà en una nova gran riallada. Tota ella n'era sacsejada i de tan riure les llàgrimes li corrien cara avall.

Deixà de riure tot de sobte. Un dels garrins podia empassar-se l'objecte i reventar. Sofia se l'imaginava retorçant-se i bramant de dolor amb el ferro clavat al budellam.

- Torneu-me'l, maleïts!

Empenta a aquest, puntada de peu a l'altre, els ullets enfonsats de la Sofia cercaven l'objecte perillós.

Els porcs corrien d'ací d'allà sense comprendre el que passava. Llençaven grunyits d'espant, rautaven la terra furiosos. Començaven a reganyar les dents.

La Sofia es recordà de Sant Nicolau patró del llogaret, relacionat amb no recordava quina història de porcells.

- Sant Nicolau, ajudeu-me!

Un dels porcs la va empenyer furiosament. La Sofia va caure de morros. Corria a quatre grapes cercant la condecoració. Semblava un garrí més: gatejava, grunyia, bleixava.

Un objecte brillava entre la palla i els escrementes. La Sofia l'engrapà. S'havia posat dreta amb pena. En eixir de la porcellera netejà la condecoració amb un pany de la faldilla.

Tornava a llegir: pàtria i esclafí a riure.

- Pàtria, pàtria, pàtria... anava dient mentre cercava un lloc on entaforar l'odiós objecte.

S'havia atansat a la comuna i retrocedí. Com tots els altres del llogarret, l'escusat, era molt primitiu. Consistia en una gran tina que adesiara calia buidar. Solien fer-ho l'Anselm i en Pere, els quals ho aprofitaven per abonar els camps. Si hi llençava la condecoració, els dos homes la trobarien, la denunciarien a ella. Homes armats vestits d'uniforme vindrien a cercar-la, l'empenyerien amb les culates dels fusells i...

- No! No! cridava la Sofia voltant pel pati enfollida. Això mai! Això mai!

Calia departir-se del perillós objecte. Cada minut que allò passava a casa era un enorme perill per a ella i els seus fillets.

La Sofia havia comprés de sobte on calia llençar-lo. Allí sí que no el trobaria ningú.

S'embolcallà el cap amb una toqueta de llana. Eixí al de fora. Caminava d'esma per una dreccereta camps a través. La tarda declinava. Sofia avançava de cara a ponent. Era un dia extranyament clar i serè impropï del país. La Sofia aspirava amb goig les emanacions de terra llaurada i de fems esvaïts.

Entrava en l'albera, tot penombra i remoreta de fulles. Ja percevia la fressa del riu encara lluny i la flaire de les herbes riberenques, menta o fonoll o alguna altra planta el nom de la qual havia oblidat.

Les gralles volaven baixes. Xisclaven com si la saludessin.

No les havia vistes ni oïdes d'abans d'allò. La Sofia no volia recordar-ho i les gralles li ho recordaven. "Hola, hola Sofia, com estan els teus nois?" "No ho sabeu el que va passar, davant l'església?" "No res no va passar" "No res no va passar" seguien grallant els ocells negres. I la remor de les fulles i el brogit del riu encara lluny, repetien. "No res no va passar" "No res no va passar".

La Sofia s'aturà en sec. Tot havia estat un malson. Què hi feia en mig de l'albera? Tornaria al poble tot seguit. El xic l'esperaria prop de l'abeurador mentre les vaques bebien. Tots els camins que menaven a Etobon s'animarien a aquesta hora amb el retorn dels ramats, els xiulets dels rabadans, el suau mugir dels vedells.

En Jan i en Pol formarien grup amb altres llogarrencs. Xerrotejarien i riurien prop la font.

Les gralles havien desaparegut i la Sofia tornava a dubtar. Sentia dins la seva mà crispada aquell objecte de terror. L'home vestit d'uniforme tornaria i quan tornés calia que la condecoració anés riu avall. Riu avall, riu avall fins al molí i més enllà encara, fins a la fi del riu. Com se deia aquell riu? La Seine, la Saône, la Somme?... Pobre vell cap de la pobra vella Sofia, ja no servia per a res...

El sòl de l'albera era cobert de fulles mortes. N'hi havia una catifa tova i suau. La Sofia hi arrossegava els peus, les feia córrer, les amuntegava davant seu i les empenyia. La remor de la fullaraca remoguda omplia tot l'espai. Al lluny, en el fons

de la volta vegetal, el cel refulgia. Era un immens fogar com si tot un bosc o una ciutat cremés. Amarada de terror la Sofia s'ha via tornat a aturar. No recordava perquè havia sortit de casa ni què hi feia tan lluny.

La gran refulgència s'esmoreïa i tota l'albera es banyava d'una llum rosada.

Sense saber perquè la Sofia tornava a caminar devers el riu. Els àlbers també caminaven en sentit contrari i aviat, tota la immensa albera restà darrera seu. Ja no trepitjava catifa de fulles sinó herba borda, sorra i pedruscalla.

El riu era prop, amagat encara dins el seu llit d'alts marges coberts de malesa. L'aigua, ràpida i agitada, fressejava, invisible. La Sofia estirava el coll, tractava d'atalaiar la vora oposada. Un grup de salzers amb les ploroses branques inclinades, es deixava amanyagar pel riu com si juguessin a estimar-se i a no estimar-se.

La Sofia no volia que la condecoració restés entre el brostam del marge. Calia travessar-lo, arribar ran d'aigua i llençar-l'hi.

Entre les heures, les garrigues, els coscolls i les falgueres, la pluja havia format xaragalls. Podien servir de camí a condició d'aferrar-se bé a les arrels i tiges de les plantes margeres.

Baixava d'esquena al riu gatejant i arrossegant-se pel marge massa rost i relliscós per aguantar-s'hi dempeus.

La Sofia enfonsava la punta de les galotxes al sòl mentre les mans s'aferraven a les plantes. En trobar un obstacle inesperat, una de les galotxes li va sortir del peu, rodolà marge avall, va caure al riu.

Baixava a poc a poc per por de la relliscada definitiva, la que ^{la} precipitaria a l'aigua. Quan era jove sabia de nedar però ara ja no s'hi veia en cor, sobretot vestida.

Mentre pensava això la toqueta se li havia enganxat a una gatosa. Hi va restar, penjada, semblava una bandera corsària, senyal de peste o mort.

La Sofia seguia gatejant, avançava a reculons, aferrada a les plantes.

Acabava de relliscar. S'havia fet un gran estrip a la faldilla. Els enagos, també estripats, deixaven veure la seva carn de color de paper mastegat. Venes blaves i botides hi dibuixaven ratlles paral·leles, tangents, encreuades...

La Sofia oïa el brogit del riu cada cop més proper i quant més proper el sentia més por experimentava. Ja no tractava d'arribar fins l'aigua i capbussar-hi la condecoració. De la condecoració ni se'n recordava. Només la preocupava mantenir-se en equilibri en el marge, no relliscar. Tot el seu vell cos suava d'angunia, fremia, es crispava. Tota ella s'aferrava amb els colzes i els genolls a la terra com un gran reptil mutilat. S'arrapinyava a les pedres que sortien, a les arrels, a les tiges de falguera. En relliscar va arrancar-ne totes les fulles i la tija, ben nua, li restà entre els dits. La tija li tallava la carn com un filferro i la sang començà a brollar.

La Sofia gemegava. El cor li anava com una campana i la suor li cobria el front i les galtes, li relliscava coll avall, esquena i pit avall.

Féu un suprem esforç i amb un increïble salt de granota, aconseguí d'aguantar-se al marge i conservar un moment l'equili-

bri. La segona galotxa li relliscava i se n'anà de dret al riu.

Només s'aguantava per una mà a la tija pelada de falguera. Ja era tan prop del riu que l'aigua li llepava els peus. En aquell moment li semblava oïr la fressa d'unes passes dins la brosta.

- Veniu! Veniu!

Ningú no contestà.

- Veniu! Veniu! Sóc la Sofia Audrey.

La tija de la falguera se li anava enfonsant en la carn. El sofriment era irressistible. Només l'instint de salvar la vida podia fer-li-ho aguantar.

- Socors! Socors!

Fosquejava. Una boira blavosa flotava ja damunt del riu.

L'aigua clapotejava mentre les cames de Sofia s'hi anaven enfonsant.

- Socors! Socors!

La Sofia va creure oïr la lleugera fressa d'un ormeig de pescar en enfonsar-se al riu.

- Ets tu, Parrot? Vina, vina a salvar-me!

La tija de falguera ja se li enfonsava fins l'os.

El cor ja no li anava a batzegades, rellentia els batecs com cansat de glatir.

Llavors la cançó del riu es féu més dolça, més murmuradora i persuassiva. Semblava que digués: "Què esperes?"

La Sofia deixà anar la tija de falguera. El seu cos es mantingué un instant en equilibri damunt la repisa socabada per la ressaca. Tot seguit lliscà dintre el riu.

Amb anhel cobejós, quasi amb ànsia, el riu la va embolcallar.

Els seus mil braços freds i relliscosos van pujar torç amunt, coll amunt. Els seus mil llavis van ajuntar-se en un bes llarg i dolç, als llavis febreros de la Sofia. Fluïdes llengües li penetraven en la boca, li devallaven paladar i gola avall.

La Sofia xerrupava amb daler aquell líquid fred i generós fins que sentint-se'n ja satisfeta va voler plegar. Però l'aigua li entrava a grans glopades per la boca que ja no podia cloure, pels narius que ja no podien inspirar l'aire, pels ulls exorbitats que ja no veien els salzers de la riba sinó el cel pal·lidescent del capvespre.

La Sofia va tossir i escopir, va allargar els braços apartant l'aigua, els va alçar com si volgués agafar-se a l'espai. Pernejava, bellugava el cap d'un cantó a l'altre. Tot el seu vell cos dotat d'una inesperada energia, tractava de rebutjar el riu. Però el riu era més fort que ella. Corria adelerat amb la dona als braços.

La Sofia, vençuda, s'hi lliurà.

Aurora Bertrana
Llivia 4.
Barcelona, 10